

A segítséggel élők turisztikai lehetőségei Magyarországon

Szerző: Végh Zsolt¹

A fogyatékkal élők a magyar társadalom elfelejtett, elhanyagolt rétegének képviselői. Az átlag, „ép” állampolgár bele sem gondol abba, hogy egy segítséggel élő honfitársa milyen nehézségekkel kell, hogy megküzdjön nap, mint nap. Nagyon sokan vannak köztük, akik lakásuk ajtaját sem tudják elhagyni, hiszen az őket körülvevő épített környezet számukra közlekedésre alkalmatlan. Európa más, fejlettebb államaiban komolyan foglalkoznak az ő kérdésükkel. Érdekeiket szervezetek védik, a jogaikról hozott törvények, rendeletek betartására pedig gondosan ügyelnek. A legtöbb ember számára Magyarországon csak akkor tűnik fel jelenlétük, amikor valamelyik ismerősük, hozzátartozójuk, vagy éppen saját maguk szenvednek el olyan balesetet, vagy esnek át olyan betegségen, amelynek következtében látásuk, hallásuk, értelmi képességük, vagy mozgásképességük csökken. Márpedig a technika fejlődésével, a közlekedési eszközök sebességének növekedésével és mindennapi életünk zsúfoltabbá válásával egyre több embert ér utol ilyen visszafordíthatatlan változás. Ettől azonban az ő életük nem ér véget. Ugyanúgy vágnak a szeretetre, az odafigyelésre, a szórakozásra, mint bármelyik más „ép” társuk. Utazás iránti igényük szintén tovább él. A tőlünk nyugatra fekvő országokban a fogyatékosok idegenforgalma jól fejlett iparág, ami jelentős bevételeket eredményez. Szakdolgozatomban ezen emberek magyarországi turisztikai lehetőségeivel foglalkoztam.

„A fogyatékos emberek a társadalom egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai, akik a mindenkire megillető jogokkal és lehetőségekkel csak jelentős nehézségek árán vagy egyáltalán nem képesek élni.” (1998.évi XXVI. törvény)

1. Az ötlet születése

Szakmai gyakorlatomat a Magyar Turizmus Rt. Nyugat-dunántúli Regionális Marketing Igazgatóságán töltöttem, Sopronban. Ez a turisztikai régió jó adottságokkal rendelkezik többek között a kerékpáros turizmus fejlesztésére. Gyakorlati időm alatt részt vehettem néhány olyan marketing fórumon, ahol az érintett települések képviselőivel az egyes útvonalak kijelöléséről, a kapcsolódó szolgáltatások kialakításáról folytak a viták. Ezekon a megbeszéléseken számos jó ötlet született. Érdekes volt hallgatni, ahogyan a kis falvakból érkező, lakóhelyük sorsát szívükön viselő képviselők egyre csak sorolták a különböző természeti értékeket, kulturális látnivalókat, helyi szokásokat, étel és ital specialitásokat, amelyeket az arra kerékpározó turisták egytől egyig élvezhetnének. A jelen lévő turisztikai szakemberek közben arról tanakodtak, hogy ezekből az adottságokból hogyan lehetne előnyt kovácsolni, azaz olyan turisztikai terméket létrehozni, amelyek vonzóak lesznek mind a belföldi, mind a külföldi turisták számára. Az egyeztetés alatt végig arra gondoltam, hogy ezeket a lát-

nivalókat a mozgássérült személyek ugyanúgy élvezhetnék, mint fogyatéék nélkül élő társaik. Számukra is lehetne akadálymentes útvonalakat kijelölni, amelyeken akár speciális (sportcélú), akár normál kivitelű kerekesszékeken végig tudnának hajtani, csak ezek az útvonalak könnyebbek, rövidebbek lennének. Így mindenkinek meg lehetne mutatni a Nyugat-Dunántúl kulturális nevezetességeit, de ehhez mindenkinek előtte ezeket a helyeket mindenki által látogathatóvá kell tenni. Ezáltal senki sem szenvedne hiányt a tájjellegű italok, ételek élvezetében sem. Elképzelésemet sok turisztikai szakembernek megemlítettem, akiktől azt is megtudtam, hogy ez a szolgáltatás egyedülálló lenne a maga nemében, mivel Magyarországon ilyen jellegű, mozgássérülteknek szóló turisztikai program még nem létezik, illetve, akkor még nem létezett.

Ez az ötlet képezte az alapját szakdolgozatomban, amelyben a fogyatékkal élő emberek turisztikai lehetőségeit vizsgáltam. Egy olyan turisztikai programcsomag kialakításának feltételeit elemeztem a Nyugat-dunántúli régió területén, amelynek középpontjában a testmozgás áll. A program célja az, hogy elősegítse a mozgássérültek aktív mozgását a szabad levegőn, megfelelő környezetben, szakszerű segítséggel és késztetéssel. Az aktív mozgás lehetőségeihez megpróbáltam más turisztikai termékeket is hozzákapcsolni és ezáltal a szolgáltatást komplexebbé tenni. Érteke-

¹ A szerző a Magyar Turizmus Rt. által meghirdetett, „Az év turisztikai témájú szakdolgozata” pályázaton, az e tanulmány alapját képező szakdolgozattal, amelyet Dr. Aubert Antal irányítása mellett a Kodolányi János Főiskolán készített, különdíjat nyert.

zésekben ennek számos szükséges feltételét vizsgáltam meg, beleértve a szálláshelyekhez és ellátáshoz, illetve egyéb szolgáltatásokhoz kapcsolódó kötelező előírásokat, illetve a gyakorlati tapasztalatokat, majd megkíséreltem összefogó, reális képet adni a fogyatékkal élők turizmusba történő bekapcsolódásának magyarországi helyzetéről.

2. A program céljai

A program célja, hogy lehetőséget biztosítson a mozgássérülteknek arra, hogy otthonukból kimozdulva hosszabb időt tölthessenek a szabad levegőn egy teljesen akadálymentes környezetben. Változatos szabadidős tevékenységek, és különböző sportágak kipróbálásával megtapasztalhassák, hogy mennyi mindenre képesek mind szellemileg, mind fizikailag. Átérezhessék és megérthessék, hogy hogyan lehet az életet a lehetőségekhez képest a legteljesebben élni, miközben új ismeretségekre, barátságokra tehetnek szert.

A „láthatatlan” segítségnyújtás, amely cél szoros összefüggésben áll az elsóvel, azon keresztül látszik megvalósulni, de fontosabb, mint az előző.

3. Elméleti háttér

3.1. A MOZGÁSSÉRÜLTÉG EREDET SZERINTI CSOPORTOSÍTÁSA

A mozgássérültségnek eredet szerint két csoportját különböztetjük meg. Az egyik a szerzett mozgáskorlátozottság: baleset, vagy betegség következtében bekövetkező rokkantság, a másik a veleszületett mozgáskorlátozottság: genetikai okokra visszavezethetően, a méhen belüli fejlődés során vagy a születés pillanatában bekövetkező elváltozás következtében.

Jelen pillanatban Magyarországon egyik csoport tagjainak helyzete sem nevezhető könnyűnek. Azonban, amíg azok, akik születésüktől fogva mozgáskorlátozottak, megtanultak együtt élni ezzel az állapottal, addig a másik csoport számára ez gyakran komoly gondot okoz. Egy ereje teljében lévő ember általában nagyon nehezen tudja feldolgozni azt a nem várt megpróbáltatást, amelynek következtében teljesen megváltozik az élete. Azok a fiatalok, akik egy betegség, vagy baleset következtében örökre elveszítik testi épességüket, gyakran válnak depresszióssá, ezért segítségre van szükségük. Az is előfordulhat, hogy ezek az emberek szívesen állapítják meg, és nem engednek közel magukhoz senkit. Hosszú időre van szükségük ahhoz, hogy feldolgozzák a történeteket, elfogadják állapotukat. Ezen emberek először különböző összejövetelekre járnak el, ahol találkozhatnak sorstársaikkal, felfoghatják, hogy ami történt, nem feltétlenül életük végét jelenti.

3.2. AZ AKADÁLYMENTESSÉGGEL, ILLETVE ALAPJÁBAN VÉVE A SEGÍTSÉGGEL ÉLŐK JOGAIVAL FOGLALKOZÓ JOGSZABÁLYOK

Az akadálymentességgel, valamint a fogyatékkal élők jogaival foglalkozó legfontosabb jogszabályok az alábbiak:

- 1998. évi XXVI. törvény a segítséggel élők jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

A törvény kimondja: „A fogyatékkal élő emberek a társadalom egyenlő méltóságú, egyenrangú tagjai, akik a mindenkit megillető jogokkal és lehetőségekkel csak jelentős nehézségek árán vagy egyáltalán nem képesek élni (...). A törvény célja a fogyatékkal élő személyek jogainak – környezettel, kommunikációval, közlekedéssel, támogató szolgáltatásokkal, segédeszközökkel kapcsolatos jogok – meghatározása, (...) a fogyatékkal élő személyek számára nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása, és mindezek eredményeként a fogyatékkal élő személyek esélyegyenlőségének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása.”

- 164/1995.(XII. 27.) kormányrendelet a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről
- A rendelet hatálya azokra a magyar állampolgárokra, bevándorlókra, menekültekre terjed ki, akik a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel, vagy tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. A közlekedési kedvezményeket a következő csoportosításban tárgyalja: Személygépkocsi támogatás, személygépkocsi átalakítási támogatás, közlekedési támogatás, parkolási engedély. A turisztikai program szempontjából a közlekedési támogatás a legfontosabb.

- 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről,
- 253/1997. (XII.20.) kormányrendelet az országos településrendezési és építési követelményekről (OTÉK).

3.3. AZ AKADÁLYMENTESSÉG MAGYARORSZÁGI MÚLTJA

Rádai Sándor „Az akadálymentesség története és helyzete a 80-as, 90-es években Európában és Magyarországon” című publikációjában a következőket olvashatjuk: „A 80-as évek elején a MEOSZ (Mozgássérült Egyesületek Országos Szövetsége) közvetlen segítségével érdekes és újszerű kísérlet-, illetve mérésorozatot végeztek Szentendrén a kerekesszékekben ülve közlekedők leggyakoribb kerekesszék-használati technikáinak, különböző kialakítású kerekesszékek alkalmazásának, valamint a biztonságos használat helyigényének méret megállapítása és felmérése céljából. A mérésekkel, sorozatfényképezéssel, és videofelvételekkel dokumentált kísérletsorozat eredményeit feldolgozva, általános érvénnyel feldolgozható adathalmaz jött létre, amelyre – a hazai közömbösséggel szemben – nagy érdeklődést mutatott és igényt tar-

tott az a holland munkacsoport, amelyik az első európai akadálymentesítési tervezési kézikönyvet elkészítette. Ebből fejlődött ki az évek során a MEOSZ és a Korszerű Technika Alapítvány által magyarul is megjelentetett "Az Akadálymentesség Európai Eszméje" című EU ajánlás, amelynek ábraanyaga jórészt a kb. 15 évvel ezelőtt készült magyar tanulmány adatain alapszik. A sors különös fintora, hogy az egykor itthon a hivatalokat egyáltalán nem érdeklő érdekes tanulmány adatai és eredményei egy EU dokumentáción keresztül nem csupán az anyaországba kerültek vissza, hanem – példa nélkül álló módon – rögtön megjelentek a már említett jogszabályban, az új OTÉK -ban, alapvető követelményként is."

A fent említett magyar mentalitás az akadálymentesség területén is megmutatkozik. Jelen pillanatban az épületek akadálymentességére vonatkozó előírások egy több mint húszéves felmérés eredményein alapulnak. A problémát nem az jelenti, hogy nincsenek szakértők, akik a módosításokat végrehajtanák, hanem az, hogy nem kérdezik meg őket. A középületeket 2005-ig akadálymentessé kell alakítani². A Nyugat-dunántúli Régió területén található helyi MEOSZ egyesületeknek pedig küzdeniük kell azért, hogy egy-egy építési engedélyköteles átalakítási tervet szakvéleményezés céljából részükre elküldjenek.

Az OTÉK-ban található előírások természetesen nem elavultak, de vannak hiányosságaik. Ilyen például az, hogy csak alaprajzokat tartalmaz, és magasságokat nem. További probléma véleményem szerint, hogy egy nem hozzáértő ember számára az ábrák nem egyértelműek, illetve nehezen elképzelhetőek. Ebben nyújthat segítséget az "Akadálymentes környezet – építészeti és tervezési segédlet" CD-ROM, amelyben 866 rajz és illusztráció, továbbá 265 tematikusan csoportosított ábra teszi egyértelművé a követelményeket és ad ötletet azok kialakításához.

4. A paraturizmus

4. 1. A PARATURIZMUSBAN REJLŐ LEHETŐSÉGEK

Míg a paraturizmus Európa jóléti államaiban fejlett turisztikai ágazat, amely piacának keresleti oldalát 36 millió ember alkotja (Making Europe accesible for tourists with disabilities – European Commission, 1996), addig Magyarország turizmusában ez a terület még kihasználatlan. Pedig a külföldi vendégek körében élénk az érdeklődés országunk iránt és Magyarország természeti, kulturális adottságai is alkalmasak lennének a segítséggel élő személyekre épülő turisztikai termékek kialakítására.

Egyes feltételezések szerint ilyen jellegű termékek kialakítása Magyarország turisztikai bevételeinek egyharmadát biztosíthatná. Számos országban ugyan-

is a segítséggel élő emberek megengedhetik maguknak azt, hogy jövedelmükből utazzanak. Magyarországon ez azonban sajnos még nem jellemző, ezért a paraturizmust támogatni szükséges. Az üdülési támogatás kedvezőbb lehetőséget nyújt a nyaralásra, üdülésre azoknak is, akik eddig ezt nehezebben tehetik meg.

A fogyatékkal élő emberek feltétlenül potenciális vendégei lehetnek a nálunk viszonylag jó feltételekkel rendelkező egészségturizmusnak is. Európa jóléti államaiban mindezek már nem számítanak különlegességnek. Nagyon sok utazási ajánlat közül válogathatnak, változatos szolgáltatások igénybevételére van lehetősége a segítséggel élő embereknek is. Mint említettem Magyarország iránt nagy az érdeklődés a külföldi fogyatékkal élő csoportok körében. Szívesen megismernék országunkat, és itt tartózkodásuk jelentős többletbevételeket eredményezhetne.

A hazai paraturizmus kevésbé fizetőképes bel- és külföldi vendégei számára is változatos lehetőségeket kell arra biztosítani, hogy kirándulhassanak a szabad levegőn, részt vegyenek állapotjavító vagy fenntartó kúrakon, látogathassák a múzeumokat és más kulturális létesítményeket, nevezetes helyeket, kipróbálhassák képességeiket, nyaralhassanak, pihenhessenek és ezáltal érezzék, hogy életük teljesebb.

A fogyatékkal élő személyeknek szánt szolgáltatásokat mindössze egyetlen előírásnak kell megfeleltetni, ez pedig nem más, mint az akadálymentesség feltétele, azaz "Az épített környezetnek alapvető tulajdonsága (...), ahogyan a házak, üzletek, színházak, parkok és munkahelyek elérhetők és használhatók." (CCPT. 1996, 5.)

Ez nem csak azért fontos, hogy megfelelő turisztikai szolgáltatást nyújtsunk, hanem a mindennapi élet alapvető követelménye is. Az akadálymentesség társadalmi szempontból is fontos terület, mivel a technika fejlődésével sajnos egyre növekszik a mozgássérült emberek száma, de az élet teljességének élvezete ettől függetlenül mindenkit megillető jog marad.

Az akadálymentességnek ma Magyarországon megfelelő jogszabályi háttere van. A középületek akadálymentesítésének határideje 2005-ben lejár, míg a közlekedés esetében ugyanez 2010-ben esedékes.

4. 2. A PARATURIZMUS SZÜKSÉGES FELTÉTELEI

4. 2. 1. Közlekedés

A turisztikai termék elemei között a megközelítés kiemelt szerepet játszik, amely vonatkozik az adott úti cél elérhetőségére, másrészt az adott területen belüli közlekedési lehetőségekre. A mozgáskorlátozott emberek esetében mindkét feltétel különösen fontos szereppel bír. A közlekedés akadálymentessége nélkülözhetetlen számukra. Képzeljünk el egy termálfürdőt egy tetszőleges városban, amely várja a mozgáskorlátozott vendégeket, de nem lehet az adott helyet sem

² Az átalakítás határidejét 2005-ben 2010-re módosították (a szerk.).

vonattal, sem busszal megközelíteni. Ebben az esetben azok a személyek, akik nem rendelkeznek saját autóval, már a kezdet kezdetén szemben találják magukat az első akadállyal. Valószínűleg egy magyar állampolgár valamilyen módon megoldja a problémát, de egy külföldi vendég minden bizonnyal más úti célt választ magának. A helyzet akkor sem kedvezőbb, ha az adott helység elérése nem okoz problémát, de nem megoldott az azon belüli közlekedés. Például ha nincs összeköttetés a gyógyfürdő és a szálláshely között.

A közlekedéssel kapcsolatosan Rádai Sándor, okleveles gépészmérnök, az akadálymentesítés hazánkban és külföldön egyaránt elismert szakértője alkotta meg az úgynevezett közlekedési lánc elméletet. Ennek értelmében az utazásnak a lakóhelytől a célállomásig és azon belül folyamatosan, megszakítások nélkül kell lezajlania. A közlekedési lánc több, párhuzamosan futó ágból felépülő rendszer, amelyhez az elágazó, visszatérő és kiegészítő ágak (tömegközlekedési-, taxi-, speciális szállítási rendszerek és szolgáltatások stb.) a láncolat megszakítása nélkül folyamatosan kapcsolódnak. Az alap gondolat, hogy egy adott közlekedési esz-közzel történő utazás végén a következő akadálymentesen megközelíthető legyen. Ennek értelmében meg kell vizsgálni a légi forgalom, a közúti forgalom (vasút, autóbusz, taxi) és a vízi forgalom kapcsolatát.

Nagyon fontos tisztázni, hogy egy tömegközlekedési eszköz akadálymentessége nem csak az adott jármű akadályoktól mentes használatát foglalja magában, hanem annak környezetének akadálymentességét is, tehát az adott állomás, pályaudvar, repülőtér szolgáltatásainak, létesítményeinek elérhetőségét, az ott található poggyászmegőrző, pénztár, étterem, büfé, mellékhelyiség stb. megközelíthetőségét és önálló használhatóságát.

A közlekedési szektorban Magyarországon nincs kialakítva folyamatos akadálymentes közlekedési lánc. Hazánkban jelen pillanatban a vasút a leginkább akadálymentes közlekedési mód. Néhány évvel ezelőtt harmincnégy állomás tudott fogadni mozgáskorlátozott utasokat és ebből nyolc a Nyugat-Dunántúl régióban volt található.

Szakdolgozatom készítése során azt kellett tapasztalnom, hogy a Volán társaságok nem támogatják túlzottan a közlekedés akadálymentesítését. Nagyon lassan jelentek csak meg az akadálymentes buszok a helyi közlekedésben. A távolsági járatok között nem volt olyan, amelyik mozgáskorlátozott személyek szállítására lett volna használható. Erre alkalmas járműveket csak a MEOSZ diszpécser szolgálatán keresztül lehetett bérelni. A Nyugat-dunántúli régióban található megyék Volán vállalatjai közül a legnagyobb, a Kisalföld Volán egyáltalán nem rendelkezett akadálymentes buszokkal, a másik kettő járatai pedig rendszertelen időközönként közlekedtek.

4. 2. 2. Szállás

A fogyatékkal élő személyek turizmusának alapvető feltétele, hogy az abba bekapcsolt szálláshelyek is akadálymentesek legyenek. Az akadálymentesség fogalmát a szálláshelyek esetében értelmezhetjük a vendégek szemszögéből, illetve az arra vonatkozó jogszabályok alapján.

Az akadálymentesítés jogszabályi környezetében a követelmények, előírások és a teljesítés dátumai rögzítésre kerültek. Ha egy szálloda, vagy bármely más létesítmény tulajdonosai ilyen jellegű átalakításokat szeretnének elvégezni, akkor rendelkezésükre állnak azok az információk, amelyek alapján ezt elvégezhetik, sőt terveiket szakemberekkel is tudják véleményeztetni.

A hozzánk érkező vendég számára az akadálymentesség azt jelenti, hogy ő maga képes az adott szálláshelyet, annak helyiségeit, illetve szolgáltatásait és létesítményeit önállóan használni. Nagyon sok tényező együttes megléte szükséges ahhoz, hogy ez teljesüljön.

Egy szálláskatalógusban éppen ezért nem elegendő feltüntetni pusztán az akadálymentesség tényét. Szerepeltetni kell olyan alap információkat, amelyek a legtöbb kerekese székese személyt érdekelhetik. Ezek elsősorban a szálláshely paramétereivel kapcsolatos adatok. Ezekon kívül természetesen előfordulhat, hogy a hozzánk ellátogatni szándékozó turistát valamilyen részletes, csak saját maga számára fontos tudnivaló érdeklí. Elképzelhető például, hogy kerekese széke az átlagosnál szélesebb. Ebben az esetben bizonyára kíváncsi lesz arra, hogy egy szálláshelyen mekkora az általa használt átjárók legkisebb szélessége vagy, hogy van-e lehetőség egy keskenyebb kerekesszékre kizárólag az épületen belüli igénybevételére. A lehetőségek száma végtelen, és természetesen minden adatot nem is lehet feltüntetni egy prospektusban. Fontos azonban, hogy telefonon vagy e-mail-ben történő érdeklődés esetén az alkalmazottak tudják a választ a kérdésekre.

Az akadálymentesség kialakításával kapcsolatos technikai előírások ugyanúgy alkalmazhatók a turisztikai létesítmények esetében, mint a középületeknél. Az elkészített felmérésből azonban az derült ki, hogy egyes magyarországi szolgáltatók szintén nem foglalkoztak a mozgáskorlátozottak közlekedését elősegítő környezet kialakításával. A gyógyfürdők és szállodák tulajdonosainak többsége nem is volt tisztában az akadálymentes szó jelentésével. Ennek következtében sokan minősítették önmagukat annak, és ez elég is volt ahhoz, hogy az egyes szálláskatalógusokban az adott szálláshely neve mellett megjelenjen az akadálymentesség piktogramja, ami aztán a külföldi és belföldi mozgáskorlátozott vendégeket egyaránt félrevezette.

A tulajdonosok másik fele szakértők bevonása nélkül hajtatott végre különböző építészeti átalakításokat, amelyek eredményeként az akadálymentesítés általában nem került megvalósításra, a befektetett összeg viszont kidobott pénzé vált.

Az általam vizsgált szálláshelyek között nem találtam olyat, amelyik teljes mértékben akadálymentes lett volna. Előfordultak olyan szálláshelyek, amelyek bár megfeleltek a mozgáskorlátozottak fogadási feltételeinek, általában figyelmen kívül hagyták a vakok és gyengénlátók, illetve a siketek és nagyothallók igényeit. Mivel azonban az akadálymentes szobák száma mindegyik esetében nagyon alacsony volt, egyik sem volt alkalmas csoportok elszállásolására. Az ő esetükben az üzleti úton lévő, az átutazó, illetve az egyéni, vagy családi vendégek számára lehetett építeni. Ezért abban az esetben, ha egy mozgáskorlátozott csoportot szeretnénk elszállásolni kempinget, turistaházat, vagy apartman házakból álló kisebb telepet kell választanunk.

Az utóbbi célra a Bükfürdőn található Termál Gyógykemping tűnt alkalmasnak. A kemping 1999 szeptemberében nyitotta meg kapuit. A 2,4 hektáros terület gyönyörű természeti környezetben fekszik a Büki Gyógyfürdő közvetlen közelében, 2002-ben százötven férőhellyel rendelkezett. Ami pedig végképp alkalmassá tette ezt a szálláshelyet arra, hogy mozgáskorlátozott csoport számára turisztikai szolgáltatás helyszínéül szolgáljon, az a kemping akadálymentessége.

A Nyugat-Dunántúl régió turisztikailag legjelentősebb városainak, szálláshelyeinek, gyógyfürdőinek körében elvégzett felmérés arra az eredményre vezetett, hogy a városok között nem volt egyetlen egy olyan sem, ahol az utcák és a középületek akadálymentesek lettek volna. Emiatt egyik városban sem lehetett városnéző túrákat szervezni mozgáskorlátozott turistáknak és a helyi mozgássérült lakosok lehetőségei is korlátozva voltak.

4. 2. 3. Gyógyfürdők

A fogyatékkal élő személyek a gyógyturisztikai szolgáltatások potenciális célpontjai. Közülük különösen a vakok és látáskárosultak, illetve a mozgáskorlátozottak azok, akik körében kiemelten kedvelt lehet egy-egy fürdőhely. A mozgássérülteknek tulajdonképpen az egyes gyógyvíz kúrákat élettani hatásuk miatt receptre is felírják orvosai.

Európa jóléti államaiban már általános érvényű, hogy egy gyógyfürdő akadálymentes, tehát kerekesekek, látáskárosultak számára is alkalmas az önálló használatba vételre. Sajnos ez a kérdés Magyarországon, ugyanúgy, ahogy a közlekedés és a szálláshelyek körében, a gyógyfürdők esetében is központi problémának számít.

Annak, hogy a fürdőket nem akadálymentesítik két oka van:

- A vezetőség nem ismeri fel ennek jelentőségét, itt a jövőbeni üzleti lehetőségekre gondolok elsősorban. Nagyon sok segítséggel élő ember él hazánkban és külföldön, akik igenis igénybe vennék egy fürdő szolgáltatásait, nem beszélve azokról a mozgássérülti rendelkezésszerűen szenvedőkről, akiknek ez egyben gyógyulási lehetőséget is jelentene. Az Európai Unió tagállamaiban egyes biztosítók fedezik az érintett betegeknek az ilyen jellegű kiadásait. Így tehát azok is igénybe vehetik a fürdők szolgáltatásait, akik egyébként nem engedhetnék meg maguknak azt. Minden turisztikai régióban található egy-két fürdő, ahol komoly tervek készültek az átalakításokra, de a legtöbb fürdő esetében nem is tudják, hogy mit jelent az akadálymentes kifejezés.
- A pénzihiány a másik fő ok, ami miatt nem történik előrelépés ebben az ügyben. Ha a fürdőnek nincs megfelelő mennyiségű tőkéje, akkor keresnie kell egy befektetőt, aki hajlandó támogatni egy ilyen projektet. Ezen kívül rendelkezésre állnak állami és regionális források is, amelyek pályázati lehetőséget nyújtanak.

A fürdők felmérése során az Észak-alföldi, a Dél-alföldi, az Észak-magyarországi, a Dél-dunántúli, a Nyugat-dunántúli, a Közép-magyarországi és a Balatoni turisztikai régiók legjelentősebb fürdőit kérdeztem meg arról, hogy a fejlesztési tervekben milyen hangsúlyt kap az akadálymentesítés. Az összes gyógyfürdő feltérképezése nagyon fárasztó és elsősorban költséges munka lett volna. Ezért, első lépésként a Tourinform irodákat, illetve a Regionális Marketing Igazgatóságokat, illetve Projekt Irodákat kérdeztem meg arról, hogy melyek azok a gyógyfürdők, amelyekről tudják, hogy akadálymentesek, vagy ahol elképzelhetőnek tartják a mozgáskorlátozott vendégek fogadásához szükséges feltételek meglétét.

Nem volt olyan eset, amikor rögtön meg tudták volna válaszolni a kérdésemet, vagyis ezzel kapcsolatosan nem rendelkeznek adatbázissal. Ez abban az esetben jelent problémát, ha történetesen éppen egy potenciális vendégnek nem tudnak felvilágosítást adni az adott kérdéssel kapcsolatban. Előfordult olyan eset is, amikor nem tudták, hogy mire is vonatkozik a kérdés tulajdonképpen. Végül soron, a Közép-magyarországi régiót kivéve, a már említett régiókban sikerült információkhoz jutnom az egyes gyógyfürdőkről, amelyeket azután felhívtam. A telefonon történő információgyűjtés sikeresnek bizonyult. Minden régióban találtam egy-két gyógyfürdőt, ahol konkrét elképzeléseik voltak az akadálymentességről, illetve ahol a jövőbeli fejlesztési tervekben komolyan építettek a mozgássérült vendégek körére. Néhány esetben előfordult, hogy bár pontosan ismerték az ebben rejlő lehetőségeket, illetve megértették annak fontosságát, nem volt anyagi fedezet az

átalakítások elvégzésére. Sajnos azonban találkoztam olyan fürdővel is, ahol nem is tudták, hogy mit jelent az akadálymentes kifejezés.

Azokban a fürdőkben, ahol az akadálymentesítés már tervekben szerepelt, általában két-három éves lefutású projektekről beszéltek.

Hazánk iránt jelentős az érdeklődés a külföldön élő fogyatékkal élők körében. Aki felismeri az ebben rejlő lehetőségeket és lép, az a későbbiekben versenyelőnyre tesz szert. A Magyarországon élő fogyatékkal élők legtöbbször nem engedheti meg magának, hogy egy ilyen fürdőhelyen hosszabb időt eltöltsön. Éppen ezért az egyes fürdők tulajdonosai elsősorban a külföldi vendégekre számítanak. A nyugati, úgynevezett jóléti társadalmak lakosainak anyagi lehetőségei egyértelműen jobbak, másrészt ezen embereknek az állam által történő támogatási formája is hatékonyabb.

Mindenképpen ügyelni kell azonban arra, hogy akár központi árszabályozással, akár kedvezmények nyújtásával a hazai mozgáskorlátozott közönség számára is elérhetőek legyenek a szolgáltatások.

4. 2. 3. Animátorok

A szolgáltatás kulcsszereplői az animátorok. Nagyon fontos az, hogy a nálunk eltöltött idő alatt a vendéget folyamatos jókedv vegye körül. Az animátoroknak minden egyes vendégre külön kell figyelniük, hiszen a segítséggel élő emberek esetében nagyobb a sérülés veszélye is. Mindezt azonban könnyedén kell végrehajtaniuk, úgy mintha szórakoznának. Az animátorok mellett felkérnék paralimpiai sportolókat is arra, hogy az egyes sportágakban segédkezzenek, illetve hogy legyenek díszvendégei a gálaesteknek.

A közelmúltban a Kézenfogva Alapítvány versíró versenyt rendezett a fogyatékkal élők körében. A szebbnél szebb versek a szeretetről, a hűségről és a barátságról szóltak, kifejezve azt, amire ezen emberek a leginkább vágyanak. Úgy gondolom, hogy egy ilyen szolgáltatás lenne az egyik legjobb mód vágyaik megvalósítására.

5. A szolgáltatás helyszíne

Eredetileg úgy gondoltam, hogy egy olyan szolgáltatást alakítok ki, ahol a vendégek a lehető legtöbb időt együtt töltik. Rádai Sándor, aki maga is mozgáskorlátozott és aki a dolgozatom elkészítésében nagy segít-

ségemre volt, elmagyarázta nekem, hogy ezen emberek nem feltétlenül örülnek a társaságnak. A kikapcsolódást tehát nem mindig az jelenti számukra, hogy más mozgássérült személyekkel együtt részt vesznek bizonyos programokon. Biztosítani kell számukra a lehetőséget arra is, hogy esetenként visszavonuljanak. Éppen ezért a szálláshelyet is úgy kell kialakítani, hogy ebben ne akadályozza őket semmi.

Ezen kívül a szálláshelynek lehetőleg zöld övezetben kell elhelyezkednie. Nagy helynek kell rendelkezésre állnia a különböző programok lebonyolítására. Továbbá a közelben kell lennie egy gyógyfürdőnek is, ahol a különböző gyógykezeléseket el tudják végezni.

A felmérés adatainak feldolgozása után arra a következtetésre jutottam, hogy a legalkalmasabb helyszín az általam elképzelt turisztikai szolgáltatás számára Bük. Az ott található két akadálymentes szálloda, illetve kemping, továbbá a fürdő megfelelő körülményeket biztosíthatnának a programhoz. A termék a gyógyturisztikai szolgáltatásokon alapul, ehhez kapcsolódnak a különböző sportturisztikai, ökoturisztikai elemek, továbbá a bor és gasztronómia turizmus, valamint a kulturális turizmus elemei, amelyhez hozzáadódik a magyar fürdőknek az ausztriai fürdőkkel szembeni árelőnye. Az így kialakított komplex turisztikai program versenyképes szolgáltatás-csomagként lenne értékesíthető a piacon.

Felhasznált irodalom

1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről.

253/1997 (XII.20.) kormányrendelet az országos az országos település rendezési és építési követelménykről.
1998. Évi XXVI. törvény a fogyatékkal élő személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról.

164/1995. (XII.27.) kormányrendelet a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről.

45/1998. (VI.24.) IKIM rendelet a kereskedelmi és a fizetővendéglátó szálláshelyek osztálybesorolásáról, valamint a falusi szálláshelyek minősítéséről.

Rádai S. 2002. Az akadálymentesség története és helyzete a 80-as, 90-es években Európában és Magyarországon. www.vitalitas.hu. 1998.

European Commission 1996. Making Europe Accessible For Tourists With Disabilities. Luxembourg.

MEOSZ, 1996. március Az akadálymentesség európai eszméje.